

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelma 2025-2026

Hyväksytty xx.xx.2025 aluehallitus §

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Keskeiset käsitteet	4
3. Omavalvonnan tehtävien lainmukainen hoitaminen	5
3.1 Omavalvonnan rakenteet ja vastuut	5
3.2 Palvelustrategia	6
3.3 Hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus	6
3.4 Talousarvio ja -suunnitelma	6
3.5. Sisäisen valvonnan vastuut ja tavoitteet	6
3.6 Pelastustoimen omavalvonta	7
4. Tehtyjen sopimusten noudattaminen	8
5. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja jatkuvuus	9
5.1 Valmiussuunnittelu ja varautuminen	9
6. Palvelujen turvallisuus ja laatu	10
6.1 Omavalvontasuunnitelma	10
6.2 Laadunhallinnan, asiakas- ja potilasturvallisuuden suunnitelma	11
6.3 Henkilöstö	11
6.4 Lääkehoitosuunnitelma	11
6.5 Tietoturvasuunnitelma	12
6.6 Riskienhallinta	12
6.7 Yhdenvertaisuus ja osallisuus	13
6.8 Havaittujen puutteiden korjaaminen	13
7. Palvelutuotannon valvonta	14
7.1 Omavalvonnan ja valvonnan periaatteet	14
7.2 Valvonnan kohteet ja valvonnan eri muodot	15
7.3 Valvontatyötä toteuttavat viranhaltijat ja valvonnan prosessi	15
7.4 Valvontaviranomaisten välinen yhteistyö	16
7.5 Valvontasuunnitelma	16
8. Omavalvontaohjelman toteutumisen seuranta ja raportointi	17

1. Johdanto

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen asukkaiden lakisääteisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen toteutumista varmistetaan omavalvonnalla. Omavalvonnan tavoitteena on toiminnan jatkuva arviointi ja kehittäminen. Omavalvonta on myös tärkeä osa hyvinvointialueen ja alueen palveluntuottajien toimintakulttuuria, johtamisjärjestelmiä ja päivittäistä toimintaa. Se sisältää seurantarjestelmän palvelun ja hoidon vaatimustenmukaisuuden, laadun ja turvallisuuden varmistamisen, kehittämisen ja johtamisen tueksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021) mukaan hyvinvointialueen on varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja sopimusten noudattaminen. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma, jossa määritellään, miten edellä mainittujen veloitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelmassa todetaan, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontaohjelman osana ovat laissa erikseen säädetyt suunnitelmat.

Omavalvonta kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen. Omavalvonnalla varmistetaan asiakkaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus, laadultaan hyvät palvelut sekä eri toimijoiden toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus. Omavalvonta tarkoittaa toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin silloin, kun omavalvonta ei riitä.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelma sisältää hyvinvointialueelle kuuluvien palvelujen omavalvonnan periaatteet sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) mukaisesti. Omavalvontaohjelmassa kuvataan, miten sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen toteutumista, saatavuutta, jatkuvuutta ja muuta laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten mahdolliset havaitut puutteet korjataan. Palveluntuottajalla on vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Omavalvontaa toteutetaan palveluntuottajan päivittäisessä toiminnassa ja siihen sisältyy myös henkilöstön riittävyyden jatkuva seuranta. Palveluntuottajalla tarkoitetaan tässä ohjelmassa hyvinvointialueen itse tuottamaa palvelua sekä yksityistä palveluntuottajaa.

2. Keskeiset käsitteet

Omavalvontaohjelma on strateginen asiakirja, jossa määritellään organisaation omavalvonnan menettelytavat. Omavalvontaohjelmassa kuvataan, miten palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontaohjelma toimii ohjaavana dokumenttina suhteessa omavalvontasuunnitelmiin.

Omavalvontasuunnitelma on päivittäistä arjen työtä ohjaava asiakirja, johon on kirjattu kaikki ne keskeiset toimenpiteet, joilla palveluntuottaja itse valvoo toimintayksikköään, henkilökunnan toimintaa sekä tuottamiensa palvelujen laatua ja turvallisuutta. Omavalvontasuunnitelma tulee laatia yhteistyössä toimintayksikön henkilöstön kanssa.

Omavalvonta on yksi sisäisen valvonnan ohjausväline ja osa toimivaa johtamisjärjestelmää. Omavalvonnan avulla organisaatio ja toimintayksiköt varmistavat lakisääteisten ja laadukkaiden palveluiden toteutumista osana järjestämis- ja tuottamistehtävää sekä arvioivat toimintaedellytysten ja vaatimusten täyttymistä.

Hyvinvointialueen valvovalla viranomaisella tarkoitetaan hyvinvointialueen puolesta valvontaa suorittavaa viranhaltijaa (valvontapäällikkö tai muu valvontaa tekevä viranhaltija). Valvovan viranomaisen tehtävänä on ohjata ja valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan omavalvonnan toteutumista sekä hyvinvointialueen itse tuottamissa palveluissa että yksityisiltä palveluntuottajilta ostetuissa tai palvelusetelijärjestelmän kautta järjestetyissä palveluissa.

Valvontaviranomaisella tarkoitetaan esimerkiksi valtion viranomaisen kuten aluehallintoviraston (AVI), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) viranomaisen toteuttamaa valvontaa. Valvontaviranomainen suorittaa valvontaa suhteessa hyvinvointialueisiin ja sen tarkoituksena on varmistaa hyvinvointialueiden omavalvonnan ja laissa määrättyjen velvollisuuksien toteutuminen.

Valvontalaissa (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023) säädetään julkisesti ja yksityisoikeudellisessa muodossa tuotettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnasta, palveluntuottajan toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä ja omavalvonnasta.

Palvelujen järjestäjän tehtävänä hyvinvointialueella on kartoittaa alueen väestön palvelutarpeet ja alueen varautumistarpeet ja suunnata palveluita niiden mukaan. Järjestäjä myös päättää, mitä palveluita se tuottaa itse, mitä yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja mitä hankkii yrityksiltä tai yhdistyksiltä. Järjestäjä vastaa palvelutuotannon valvonnasta.

Palveluntuottajalla tarkoitetaan tässä ohjelmassa sekä hyvinvointialueen omia toimintayksiköitä että yksityistä palveluntuottajaa.

3. Omavalvonnan tehtävien lainmukainen hoitaminen

Hyvinvointialueen omavalvonnan lainsäädännöllisen perustan muodostavat hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä säädetyt lait (*Laki hyvinvointialueesta 611/2021, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023, laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021*). Hyvinvointialue varmistaa omavalvonnalla, että lakien nojalla sille säädetyt tehtävät on järjestetty. Omavalvonnalla varmistetaan, että hyvinvointialueen harjoittama toiminta on vähäriskistä ja tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista sekä asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä ja niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin hyvinvointisuunnitelmassa.

3.1 Omavalvonnan rakenteet ja vastuut

Omavalvontaohjelma laaditaan hyvinvointialueetasolla ja sen hyväksyy aluehallitus. Hallintosäännön 20 §:n mukaisesti hyvinvointialueen aluehallituksen tehtävänä on vastata hyvinvointialuekonsernin omistajaohjauksesta sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen muiden tuottajien ohjauksesta ja valvonnasta sekä huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hyvinvointialueen johtajan tehtävänä 32 § on johtaa ja kehittää aluehallituksen alaisena hallintoa, taloudenhoitoa, valvontaa, ohjausta, viestintää, osallisuutta ja muuta toimintaa sekä vastata siitä, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on asianmukaisesti järjestetty. Hyvinvointialuejohtaja toimii järjestämisen palvelujen toimialueen toimialuejohtajana.

Hyvinvointialueen johtosäännön 3 § mukaan johtajaylilääkäri vastaa terveydenhuollon omavalvonnasta ja 4 § mukaan sosiaalijohtaja vastaa sosiaalihuollon omavalvonnasta. Johtajaylihoitaja 5 § vastaa alallaan omavalvonnasta ja seuraa sen täytäntöönpanoa. Laatu- ja valvontajohtajan 107 § tehtävänä on vastata omavalvontaohjelman laatimisesta ja arvioinnista sekä vastata sosiaali- ja terveydenhuollon oman ja yksityisen palvelutuotannon omavalvonnan toteutumisen seurannasta. Valvontapäällikkö vastaa organisaation omavalvontaohjelman mukaisesta valvonnasta ja toimii sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) mukaisena valvontaviranomaisena hyvinvointialueen järjestämissä palveluissa.

Toimialue-, palvelualuejohtajat sekä toimintayksiköiden esihenkilöt vastaavat alueensa/yksikkönsä omavalvonnasta sen seuraamisesta ja raportoinnista.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiakokonaisuus ohjaa omavalvontaohjelmaa. Strategiakokonaisuus sisältää palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen lisäksi myös muita sille lainsäädännössä kuuluvia ohjelmia ja suunnitelmia mm. järjestämissuunnitelman, henkilöstö-, viestintä-, talous- ja investointisuunnitelmat, hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman, valmiussuunnitelman ja yhteistyösopimukset.

3.2 Palvelustrategia

Omavalvonnalla seurataan palvelustrategiassa päätettyjen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden toteutumiseksi laadittuja suunnitelmia ja johtamista sekä sitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. (järjestämislaki 612/2021, 11§) Hyvinvointialueella (hallintosääntö 19 §) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta päättää aluevaltuusto. Palvelustrategia julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla.

3.3 Hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus

Hyvinvointialue seuraa asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialue raportoi asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Valtuustokausittain valmistellaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelman edellä mainituista asioista. (*Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 7§*) Keski-Pohjanmaan aluetta koskeva hyvinvointikertomus valmistellaan hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunnassa (hallintosääntö 22§). Hyvinvointialue toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tukee niitä asiantuntemuksellaan. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

3.4 Talousarvio ja -suunnitelma

Aluevaltuusto hyväksyy hyvinvointialueelle talousarvion vuodeksi kerrallaan. Samassa yhteydessä on hyväksyttävän taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi. Talousarvion ja -suunnitelman laadinnassa on noudatettava hyvinvointialuelakia (115 §). Talousarvion toteutumista seurataan osavuositarkastusten avulla. Valtuusto käsittelee edellistä vuotta koskevan tilinpäätöksen. Hyvinvointialueen toimialueiden, palvelualueiden ja toimintayksiköiden on seurattava osana omavalvontaa palveluidensa vaikuttavuutta toiminnan muutosten ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta.

3.5. Sisäisen valvonnan vastuut ja tavoitteet

Hyvinvointialuelain 22 § mukaisesti aluevaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista; kun taas 3 § mukaan aluehallituksen tehtävänä on (yhdessä hyvinvointialuejohtajan kanssa) huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hallintosäännössä on määräykset sisäisestä valvonnasta, riskien- ja sopimusten hallinnasta. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat organisaation ylimmän johdon vastuulla olevia ohjaus- ja toimintaprosesseja, joiden avulla pyritään varmistamaan organisaation toiminnan lainmukaisuus, omaisuuden ja voimavarojen turvaaminen, toiminnan tehokkuus, tarkoituksenmukaisuus ja tuloksellisuus sekä taloutta ja tuloksellisuutta koskevien oikeiden ja riittävien tietojen tuottaminen.

Omavalvonta on osa sisäistä valvontaa, ja se voidaan nähdä käytännön menettelytapaoppaana jostain tietyistä toiminnosta: omavalvontakontrolleilla on tarkoitus osoittaa toiminnan vaatimuksenmukaisuus sekä tehtyjen sopimusten noudattaminen. Omavalvonnan avulla on tarkoitus varmistaa palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. Palvelujen omavalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista: omavalvontaa toteuttavat sekä hyvinvointialue itse, että yksityinen palveluntuottaja. Hyvinvointialue valvoo yksityisen palveluntuottajan omavalvonnan toteutumista.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella on käytössä SHQS standardin mukainen laatujärjestelmä. Laatujärjestelmä tukee tehokasta sisäistä valvontaa antamalla viitekehyksen, jonka sisältämiin asioihin organisaation on laadittava yhtenäiset menettelytavat. Standardin perusteella tehtävät itsearvioinnit ja auditoinnit antavat organisaatiolle laadunhallinnan tilannekuvaa. Laatujärjestelmällä tavoitellaan järjestelmällisten menettelytapojen toteuttamista. Auditoinnit antavat tietoa kehittämistoimenpiteitä edellyttävistä kohteista toimintayksiköissä.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa, ja sen tehtävänä on objektiivisella arviointi- ja varmistustoiminnalla tukea organisaation tavoitteiden saavuttamista. Sisäisen tarkastuksen työ kohdistuu koko organisaation toiminnan sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan sekä johtamis- ja hallintoprosesseihin. Sisäisen tarkastuksen varmistamiseksi organisaatiossa on sisäisen tarkastajan virka.

Sisäiseen valvontaan liittyy läheisesti myös omistajaohjaus. Valtuusto vahvistaa omistajaohjaukselle periaatelinjaukset. Omistajaohjauksella sekä sopimuksin tulee varmistaa palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä niiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Sisäistä valvontaa toteutetaan osana organisaation päivittäisjohtamista, sekä hallitus- ja muussa poliittisessa toimielintyöskentelyssä. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta annetaan kerran vuodessa erillinen selonteko ja sisäinen valvonta raportoidaan myös osana hyvinvointialueen toimintakertomusta.

3.6 Pelastustoimen omavalvonta

Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) 16 § velvoittaa hyvinvointialuetta varmistamaan omavalvonnan avulla tehtävien hoitaminen, joka sisältää pelastustoimen palveluiden saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella on tehty pelastustoimen omavalvontaohjelmasta ja sen sisällöstä toimialuejohtajan päätös (3.8.2023, 3018), jonka liitteenä ovat omavalvonnan periaatteet ja sisältö. Omavalvonnan sisällöstä ei ole säädetty erikseen sisäministeriön asetuksella tai muilla yhtenäisillä kansallisilla ohjauksilla.

Omavalvonta kattaa pelastustoimen toimialueen niiltä määritetyiltä osa-alueilta, joilla varmistetaan pelastustoimen tehtävien hoitaminen (613/2021 6§) ja palveluiden saatavuus. Tehtävien ja palveluiden omavalvonta kattaa järjestämisen ja tuottamisen valvonnan (613/2021 6§), jossa valvonta on ulotettu määrällisesti pelastustoimen palvelukyvykkyyteen. Omavalvonnan kautta pyritään takaamaan määritettyjen ja suunniteltujen palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus, joilla varmistetaan pelastustoimen palvelujen tarveperustan toteutuminen. Osa omavalvonnan sisällöstä

on salassa pidettävä (Liite Julk (621/1999) 24.1 §:n 7-8 ja 10 §) mukaan. Omavalvontaraportti liitteineen laaditaan kvartaaleittain.

Sisäministeriö vastaa pelastustoimen yleisestä valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta. Aluehallintovirasto valvoo pelastustointia sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Aluevaltuusto on (25.9.2023 / 221 §) hyväksynyt pelastustoimen palvelutasopäätöksen vuosille 2024-2025.

4. Tehtyjen sopimusten noudattaminen

Hyvinvointialue tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkii ne sopimukseen perustuen palveluiden tuottajilta. Hyvinvointialueen hankkiessa palveluita muilta palveluntuottajilta, säilyy järjestämisvastuu kuitenkin aina hyvinvointialueella.

Palvelun tuottajan vastuulla on noudattaa lainsäädäntöä sekä toimia sen mukaan, mitä hyvinvointialue ja palveluntuottaja ovat vastuunjaosta sopineet. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla toimijalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta. Hyvinvointialue varmistaa sopimusta tehdessä, että ostopalveluntuottajan omavalvontaohjelma ja -suunnitelma vastaa palvelunjärjestäjän omavalvontaohjelmaa.

Hyvinvointialue ohjaa ja valvoo kaikkea sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Hyvinvointialueen viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin. (Laki hyvinvointialueesta 611 / 2021; 9§ ja 10§).

Omavalvonnan toteuttamisen varmistamiseksi ja selkiyttämiseksi tulee omavalvontaa koskevat oikeudet ja ostettavalle palvelulle asetettavat vaatimukset kirjata riittävän konkreettisina ostopalveluiden hankintaprosessin eri vaiheissa sekä sopimusehdoissa. Palveluntuottajan kanssa laadituissa sopimuksissa kuvataan muun muassa sopimusvalvonnan (omavalvonta ja hyvinvointialueen toteuttama valvonta) sisältö, menettelytavat sopimusrikkotilanteissa sekä varautumismenettelyt ja toiminnan jatkuvuuden hallinta häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Omavalvonnalla varmistetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaessa on huomioitu seuraavat seikat:

- yhdenvertaisuuden toteutuminen
- palveluiden hankkiminen ei vaaranna järjestämisvastuun toteutumista
- yksityiseltä tuottajalta ei hankita palvelua, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä
- vastuu palveluntarpeen arvioinnista säilyy hyvinvointialueella

(Valviran ja AVIn ohje 4/2022 Kuntien ja hyvinvointialueiden on noudatettava lakia julkisten hallintotehtävien ulkoistamisesta. Ohje. Dnro V/1193/2022 1.4.2022.)

5. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja jatkuvuus

Omavalvonnalla varmistetaan, että suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden tarve edellyttää (*Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 4§*). Palveluiden saatavuudella tarkoitetaan tilaa, jossa asiakkaan tarpeita vastaavia sosiaali- ja terveystalvueluita on riittävästi tarjolla ja jossa palvelut ovat oikea-aikaisesti käytettävissä. Saavutettavuudella tarkoitetaan palvelujen sopivuutta kaikille käyttäjille, ja niiden saatavilla oloa asukkaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Omavalvonnalla varmistetaan, että itse tuotetut ja ostopalveluna hankitut palvelut on kuvattu ja niiden toteutumista seurataan yhdenvertaisin perustein. (STM: sosiaalipalvelujen saatavuus; THL palvelujen saatavuus ja jatkuvuus)

Palvelujen laissa säädettyjen enimmäis- ja määräaikojen toteutumista seurataan kiireellisen ja kiireettömän palveluntarpeen osalta ja julkaistaan odotusaikoja koskevat tiedot voimassa olevien säädösten mukaisesti (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 55 §, sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 33 §, laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023, 26 §). Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontatiedot julkaistaan verkkosivuilla (Hoidon saatavuus ja omavalvontatiedon raportointi).

Palvelujen jatkuvuutta arvioidaan koko palvelutapahtuman läpi. Tiedonkulun jatkuvuutta hyvinvointialueella varmistetaan sillä, että palvelunkäyttäjää koskeva tieto siirtyy katkeamatta eri palveluntarjoajien välillä. Hyvinvointialueella varmistetaan omavalvonnallisesti myös, että palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arviointi toteutuu palveluittain yhdenvertaisesti ja että henkilöstö on riittävästi perehdytetty arvioinnin tekemiseen. Eri palveluissa on laissa määriteltyjä määräaikoja palvelutarpeen arvioinnin toteutumiselle. Näitä määräaikoja seurataan omavalvonnallisesti ja toteutumisesta raportoidaan hyvinvointialueen verkkosivuilla.

5.1 Valmiussuunnittelu ja varautuminen

Valmiussuunnitelmilla ja varautumisella yhteistyössä alueen kuntien ja yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden kanssa varaudutaan normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Hyvinvointialueen tulee suunnitelmallisella varautumisella ja omavalvonnalla varmistaa palveluidensa asiakas- ja potilasturvallisuus myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ja toimenpiteet tulee kirjata omavalvontasuunnitelmaan. Varautumisessa varmistetaan palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen osalta. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 50 §). Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelman päivittämisestä vastaa turvallisuus- ja valmiuspäällikkö (Johtosääntö 49 §) Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmiussuunnitelma sisältää yleisen osion, toimialueiden valmiussuunnitelman sekä toimintayksiköiden kohdekortit sekä muut liitännäissuunnitelmat.

6. Palvelujen turvallisuus ja laatu

Hyvinvointialueen palvelun laatu ja turvallisuus edellyttävät johdon ja koko henkilökunnan sitoutumista yhteisesti asetettuihin tavoitteisiin. Omavalvonnalla varmistetaan, että riskienhallinta- ja laatu politiikan toteuttamiseksi hyvinvointialueen kaikilla tasoilla tehdään systemaattista työtä, joka tukee laadukkaan ja turvallisen palvelun kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä toimintatapojen kehittämistä. Organisaation johdon vastuulla on toiminnan suunnittelu, seuranta, ja resursointi. Henkilöstöllä on tärkeä rooli palveluiden laadun ja turvallisuuden seurannassa. Työntekijällä on valvontalaissa (741/2024, 29 §) säädetty velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan puutteista, vaaratapahtumista, epäkohdista tai epäkohdan uhasta. Ilmoitukset käsitellään asianmukaisesti ja laaditun ohjeistuksen mukaisesti.

Toimintayksiköiden omavalvontasuunnitelmissa kuvataan, miten asiakkaiden saaman palvelun ja hoidon laatua, turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta seurataan asiakkaiden palvelu- ja hoitosuunnitelmien toteutumisen seurannalla. Omavalvontasuunnitelmassa kuvataan myös, miten asiakkaiden sekä heidän läheistensä kokemuksiansa seurataan sekä miten asiakkaan oikeuksiin kuuluiin muistutuksiin ja kanteluihin vastataan ja miten potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminnan kautta edistetään asiakkaiden oikeuksien toteutumista.

6.1 Omavalvontasuunnitelma

Omavalvontasuunnitelma on kirjallinen asiakirja, johon on kirjattu kaikki ne keskeiset toimenpiteet, joilla palveluntuottaja itse valvoo toimintayksikköään, henkilökunnan toimintaa sekä tuottamiensa palvelujen laatua. Omavalvontasuunnitelma on palvelujen laadun, turvallisuuden, asianmukaisuuden ja kehittämisen päivittäinen työväline.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelman toimeenpanon varmistamiseksi toimintayksiköt laativat sähköisen omavalvontasuunnitelman, johon kirjataan kaikki yksikössä tuotettavat palvelut ml. ostopalvelut ja niiden valvonta. Omavalvontasuunnitelmaan sisällytetään kirjaus vaaratapahtumien ilmoitusmenettelystä. Lisäksi ohjeistetaan henkilöstöä valvontalain (741/2023, 29-30 §) mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Toimintayksikön esihenkilön on seurattava omavalvontasuunnitelmassa kuvatun toiminnan toteutumista ja havaitut puutteellisuudet tulee korjata. Seurannasta laaditaan omavalvontatiedon raportti, joka julkaistaan neljän kuukauden välein hyvinvointialueen verkkosivuilla.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle on laadittu yhtenäinen omavalvontasuunnitelman mallipohja. Järjestämisen palveluissa toimiva laadun ja valvonnan toimintayksikkö vastaa laadintatyön koordinoinnista. Omavalvontasuunnitelman mallipohja on laadittu Valviran määräyksen 1/24 mukaisesti. Omavalvontasuunnitelma tarkistetaan kerran vuodessa sekä aina, jos toiminnassa tapahtuu palvelujen laatuun ja asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyviä muutoksia. Omavalvontasuunnitelmat julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. Omavalvontasuunnitelmat tulee olla myös julkisesti esillä yksiköissä siten, että asiakkaat ja omaiset voivat helposti tutustua siihen.

Omavalvontasuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan kaikki keskeiset ja konkreettiset toimenpiteet, joilla palveluntuottaja itse valvoo tuottamiensa palvelujen laatua ja turvallisuutta.

6.2 Laadunhallinnan, asiakas- ja potilasturvallisuuden suunnitelma

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle on laadittu laadunhallinnan, asiakas- ja potilasturvallisuuden suunnitelma. (*Terveysturvallisuuslaki 1326/2010 8§*). Suunnitelman tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä arjen työssä laadukkaan ja turvallisen hoidon ja palvelujen toteutuksessa ja kehittämisessä. Suunnitelma pohjautuu hyvinvointialueen strategiaan, kansalliseen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategiaan, kansallisiin säädöksiin, laatua, asiakas- ja potilasturvallisuutta käsitteleviin ohjeisiin ja suosituksiin sekä sisäisiin ohjeisiin ja periaatteisiin.

6.3 Henkilöstö

Hyvinvointialueen tulee seurata omavalvonnallaan henkilöstön riittävyyttä, osaamisen kehittämistä, toimintakykyä ja työhyvinvointia. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena organisaatiossa on, että yksiköissä työskentelee oikea määrä henkilöitä oikeissa tehtävissä. Henkilöstösuunnittelulla varmistetaan, että yksiköillä on käytössään sopiva määrä osaamista sekä ennakoidaan henkilöstön kehittämistarvetta ja -kustannuksia. Hyvinvointialue palvelujen järjestäjänä seuraa sekä oman, että ostopalveluntuottajiensa henkilöstön pätevyys- ja osaamista, riittävyyttä ja laatua. Vuokratyövoiman ja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman käytöstä säädetään järjestämislaissa (612/2021, 13 §).

Henkilöstörakenteessa ja kelpoisuuksissa seurataan lakien: Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015) ja Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä (559/1994) sekä niihin liittyvien asetusten säädöksiä. Lisäksi huomioidaan se, mitä mm. terveydenhuoltolaissa (1326/2010), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), vanhuspalvelulaissa (980/2012) ja lastensuojelulaissa (417/2007) on säädetty. Osaamisen kehittämisestä on kirjattu osaamisen kehittämisen suunnitelmaan ja se laaditaan hyvinvointialueen tasolle ja toimintayksiköiden tasolle.

6.4 Lääkehoitosuunnitelma

Lääkehoito toimintayksiköissä perustuu aina lääkehoitosuunnitelmaan. Lääkehoitosuunnitelma on osa yksiköiden omavalvontasuunnitelmaa ja se kuuluu myös osaksi varhaiskasvatus- ja opiskeluhoitosuunnitelmia. Lähtökohtana on, että lääkehoitosuunnitelma tulee olla kaikissa, myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa työyksiköissä, jotka toteuttavat lääkehoitoa. Lääkehoitosuunnitelma on keskeinen osa lääkehoitoon osallistuvien henkilöiden perehdytystä sekä lääkehoidon laadun ja turvallisuuden varmistamista. (*STM 2021:6. Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen*)

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella organisaatiotason lääkehoitosuunnitelman päivittämisestä vuosittain ja koordinoinnista vastaa lääkehoidon koordinaattori ja turvallisen lääkehoidon työryhmä.

Toimintayksiköissä lääkehoitosuunnitelmien laadinnasta vastaavat esihenkilöt moniammatillisesti sekä yksiköissä nimetyt lääkehoidon vastaavat. Lääkehoitosuunnitelman allekirjoittaa yksikön lääkehoidon vastuulääkäri. Lääkehoitosuunnitelmat tallennetaan organisaation Intrasivulle ”Turvallinen lääkehoito”.

6.5 Tietoturvasuunnitelma

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation on laadittava tietoturvasuunnitelma. Tietoturvasuunnitelma kuvaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajan tietoturva- ja tietosuojakäytäntöjä. Tietoturvasuunnitelmasta tulee selvitä, miten palveluntuottaja järjestää tietoturvan ja tietosuojan omavalvonnan ja miten palveluntuottaja täyttää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä säädetyn lain (703/2023, 77 §) vaatimukset. THL on antanut määräyksen (määräys 3/2024) tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävistä vaatimuksista. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella tietoturvasuunnitelma on laadittu THL:n antamien määräysten mukaisesti.

Hyvinvointialueelle tietoturvasuunnitelman laatimisesta ja koordinoinnista vastaa tietoturvavastaava. Tietoturvasuunnitelmassa kuvataan muun muassa se, miten tietojärjestelmiä käyttävien henkilöiden koulutus ja osaaminen, käyttöohjeiden saatavuus sekä järjestelmien ylläpito ja päivitys varmistetaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (457/2024) säädetään, mitä tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ja muut asiakastietoja käsittelevät henkilöt työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella saavat enintään käyttää ja mitkä potilasasiakirjamerkinnät ovat erityissuojattavia. Arkaluonteisten asiakas- ja potilastietojen käytönseurannassa ja valvonnassa lokit ovat keskeinen väline. Asiakastietolain (703/2023) 10 §:ssä mukaisesti kaikesta tietojen käytöstä ja luovutuksista on synnyttävä lokimerkinnät, joiden perusteella käyttöä ja luovutusta voidaan seurata ja valvoa.

6.6 Riskienhallinta

Riskienhallinta on osa yksiköiden normaalia toimintaa. Riskiarviointia tehdään sekä yksilötasolla että strategisessa päätöksenteossa. Toiminnan riskejä arvioidaan jatkuvasti ja systemaattisesti, vähintään kerran vuodessa. Tämän lisäksi organisaation riskienhallinnan painopistealueista voidaan koostaa erilliset raportit toiminnan kehittämisen tueksi.

Ennakoiva riskien arviointi on osa jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Johdon ja toimintayksikön esihenkilön vastuulla on päättää, mitkä riskit ovat hyväksyttäviä ja mitä toimenpiteitä vaaditaan riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa riskienhallinnan arviointiin liittyvien suunnitelmien laatimisesta vastaa turvallisuus- ja valmiuspäällikkö (johtosäätö 49§). Edellä olevien lisäksi hyvinvointialueilla on muitakin keskeisiä suunnitelmia ja raportteja, joiden toteutumista omavalvontaohjelmalla varmennetaan. Näitä ovat mm. infektioraportti, tietotilinpäätös, laadun- ja omavalvonnan raportti sekä sosiaali- ja potilasasiavastaavan raportit.

6.7 Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Hyvinvointialueella edistetään asiakkaiden yhdenvertaisuutta, ehkäistään ja puututaan syrjintään ja lisätään osallisuutta. Palvelujen on oltava yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti saatavilla. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:n mukaan viranomaisen velvollisuus on arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta sekä laatia suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä. Hyvinvointialueen ja toimintayksiköiden tulee seurata palvelun ja hoidon järjestämistä eri asiakasryhmien yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Palveluiden yhdenvertaisuus varmistetaan muun muassa samalla tavalla toteutuvalla palvelun- ja hoidon tarpeen arvioinnilla, yhtenäisillä palveluiden myöntämisen kriteereillä ja hoitoon pääsyn perusteilla sekä alueellisena yhdenvertaisuutena.

Laissa hyvinvointialueesta (611/2021 29 §) määritellään, että hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Hyvinvointialueen tulee kerätä asiakaspalautetta monipuolisesti ja systemaattisesti mitata palvelun ja hoidon asiakaskokemusta. Asiakaskokemuksen mittaamisen avulla kyetään tunnistamaan keskeisiä palvelun kehittämisen tarpeita sekä mahdollisia epäkohtia palveluprosessissa. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen osallistumisen ohjelmassa kuvataan lainsäädäntöä, osallistumisen periaatteita ja näiden menetelmiä organisaatiossa.

6.8 Havaittujen puutteiden korjaaminen

Palveluntuottajan on kuvattava omavalvontasuunnitelmassaan konkreettisesti, miten havaitut puutteet ja epäkohdat korjataan. Palvelujen saatavuudessa, jatkuvuudessa, turvallisuudessa ja laadussa sekä asiakkaiden yhdenvertaisuudessa havaittujen puutteiden korjaamisesta vastaa palvelutuotannosta vastuussa oleva palveluntuottaja.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden tilaa seurataan säännöllisesti esimerkiksi haitta- ja vaaratapahtuma- (HaVa) sekä muiden poikkeamailmoitusten kautta. Palveluntuottajan on kuvattava omavalvontasuunnitelmassa poikkeama ja epäkohta- tai epäkohdan uhka ilmoitusten kerääminen ja käsittely sekä raportointi. Haitta- ja vaaratapahtumien määriä, syitä ja käsittelyprosessia seurataan hyvinvointialueen valvontakäynneillä. Samalla käydään läpi mahdolliset jo tehdyt muutokset tai jatkossa tarvittavat muutokset toimintaan. Laadunhallinnan ja asiakas-, potilasturvallisuussuunnitelmassa kuvataan, miten asiakkaan oikeuksiin kuuluviin muistutuksiin ja kanteluihin vastataan ja miten potilas- ja sosiaalivastaavan toiminnan kautta edistetään asiakkaiden oikeuksien toteutumista. Potilas- ja sosiaalivastaava seuraa asiakkaiden oikeuksien toteutumista aktiivisesti.

Jos yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, hyvinvointialue ohjaa yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyytää yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä hyvinvointialue vaatii niiden korjaamista määräajassa. Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, hyvinvointialue vaatii niiden välitöntä korjaamista. Mikäli yksityinen palveluntuottaja tai tämän alihankkija ei korjaa esille tulleita puutteita tai epäkohtia hyvinvointialueen asettamassa määräajassa, hyvinvointialueen tulee

tarvittaessa ryhtyä 15 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksun pidättymisestä. Jos rikkomukset ovat luonteeltaan olennaisia tai toistuvia, hyvinvointialueen on ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 15§, 41§).

Palveluntuottajalla on velvollisuus ilmoittaa välittömästi hyvinvointialueelle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantaneet epäkohdat. Asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut vakavat puutteet tulee ilmoittaa hyvinvointialueelle ja valvontaviranomaiselle erityisesti silloin, jos palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan näitä puutteita omavalvonnallisin keinoin.

7. Palvelutuotannon valvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnassa ensisijaista on aina palveluntuottajan oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella palvelutuotannon omavalvonnan toteutumista, palveluiden laatua ja turvallisuutta valvoo laadun ja valvonnan yksikkö. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta säädetään valvontalain (741/2023) luvussa 4. Palvelunjärjestäjänä hyvinvointialueen on valvontalain 23 §:n mukaisesti varmistettava omavalvonnalla toimintansa ja tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen.

Hyvinvointialueesta annetun lain (Laki hyvinvointialueesta 611/2021) 10 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, oikeudesta saada maksutta yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset määräajassa sekä oikeudesta tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita. Hyvinvointialueen tehtävänä on varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Hyvinvointialueen tulee huomioida yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset. Yksityisen palveluntuottajan, jolta hyvinvointialue hankkii palveluja (järjestämislaki 612/2021) 12 § tarkoitetulla tavalla, on täytettävä valvontalaissa (741/2023) säädetyt edellytykset.

7.1 Omavalvonnan ja valvonnan periaatteet

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvan omavalvonnan ja valvonnan tehtävänä on varmistaa, että sosiaali- ja terveystalouden palveluiden asiakkaat saavat tarpeidensa mukaiset palvelut yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja turvallisesti. Järjestämisen palveluissa toimiva laadun ja valvonnan yksikkö vastaa hyvinvointialueen viranomaisvalvonnasta ja omavalvonnan kokonaisuuden koordinoinnista ja kehittämisestä yhteistyössä profession koordinaattoreiden ja linjajohdon kanssa. Terveystalouden omavalvonnasta vastaa johtajaylilääkäri ja sosiaalihuollon omavalvonnasta vastaa sosiaalijohtaja (johtosäntö 3 ja 4 §)

7.2 Valvonnan kohteet ja valvonnan eri muodot

Valvonta kohdistuu hoidon, hoivan ja palvelujen laatuun, turvallisuuteen, saatavuuteen ja asiakkaan oikeuksiin liittyviin kysymyksiin, asiakas- ja potilastietojen kirjaamisen ja käsittelyn asianmukaisuuteen, tietosuojaan sekä lääkehoidon toteutukseen yksikössä. Valvontaan kuuluvat myös tilojen, lääkinnällisten laitteiden, välineiden ja tietojärjestelmien asianmukaisuuden varmistaminen.

Laadun ja valvonnan yksikkö toteuttaa **ennakollista valvontaa ja ohjausta, suunnitelmallista valvontaa ja reaktiivista eli jälkikäteistä valvontaa** sekä **sopimusvalvontaa**. Ennakoiva valvonta on palvelujen tuottajan ja valvovan viranomaisen välistä vuorovaikutusta, omavalvonnan ohjausta, tiedonvälitystä, tietojen tarkastusta, toimitilojen käyttöönottotarkastusten toteuttamista, ilmoitusten käsittelyä ja lausuntojen antamista. Ennakoivan valvonnan mahdollisuudet ovat parhaat silloin kun toimintayksiköt itse seuraavat aktiivisesti prosessejaan ja palvelujensa laatua, tunnistavat laatua uhkaavat riskit jo ennakolta ja toimivat nopeasti niiden poistamiseksi tai mahdollisten haittojen minimoimiseksi.

Suunnitelmallinen valvonta perustuu hyvinvointialueen valvontasuunnitelmaan, jossa on määritelty ohjauksen ja valvonnan vuosittaiset painopistealueet. Valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä hyvinvointialueen valvonnan ja valvontaviranomaisten asiantuntemuksen mukaan on palvelujen saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa suurimmat puutteet. Valvottavien kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista. Viranomaisvalvonnan keskeiset painopisteet määritellään Valviran sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa 2024-2027.

Jälkikäteen tapahtuva reaktiivinen valvonta käynnistyy esimerkiksi huoli-, epäkohtailmoitusten, vaaratapahtumien, aluehallintovirastolta tai Valviralta tulleiden tarkastus- ja selvityspyyntöjen pohjalta. Valvontaviranomainen käynnistää valvontaa myös oma-aloitteisesti ja muiden viranomaisten yhteydenottojen perusteella.

Sopimusohjaus ja -valvonta on yksi suunnitelmallisen ohjauksen ja valvonnan menettelyistä. Sopimusvalvonnan tavoitteena on varmistaa, että palveluntuottaja noudattaa hyvinvointialueen kanssa tehtyä sopimusta.

7.3 Valvontatyötä toteuttavat viranhaltijat ja valvonnan prosessi

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden laadun, turvallisuuden ja omavalvonnan toteutumisen valvontaa toteuttaa keskitetysti laadun ja valvonnan toimintayksikkö. Valvontaa suorittavat laatu- ja valvontajohtaja sekä kaksi valvontapäällikköä. Valvontatyötä tekevältä edellytetään soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa tai aikaisempaa opistoasteen tutkintoa ja riittävää kokemusta alansa tehtävistä. Lisäksi edellytetään laaja-alaista näkemystä ja tuntemusta sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöstä ja prosesseista.

Hyvin suunniteltu ja ennakoivasti toteutettu valvontakäynti palveluntuottajan omavalvonnan toteutumisen arvioimiseksi on laadukkaan valvontaprosessin perusta. Jotta valvonta on vaikuttavaa ja laadukasta, se edellyttää aktiivista ja avointa yhteistyötä palveluntuottajien ja hyvinvointialueen eri

toimijoiden sekä valvontaviranomaisten kuten aluehallintoviraston ja Valviran sekä muiden hyvinvointialueiden valvojien välillä. Valvontaprosessissa on määritelty valvontakäynnin eri vaiheiden toteutus, menettelytavat ja käytettävissä olevat järjestelmät. Valvontakäyntien toteuttaminen laadukkaan valvontaprosessin, yhtenäisten, laadittujen arviointikriteerien mukaisesti varmistaa toteutetun valvonnan tasalaatuisuuden valvojasta riippumatta tai siitä, onko tarkastettavana hyvinvointialueen oma tai yksityisen palveluntuottajan toimintayksikkö.

7.4 Valvontaviranomaisten välinen yhteistyö

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden lainmukaisuutta ja omavalvonnan toteutumista sekä antaa omavalvontaan liittyvää ohjausta. Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan, ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhdenmukaistamisessa ja yhteensovittamisessa. Viranomaisten välisestä yhteistyöstä on kirjattu valvontalain (741/2023, 34 §).

Hyvinvointialueen tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat puutteet. Vastaavasti, jos valvontaviranomainen saa valvontatoiminnassaan tiedon turvallisuutta vaarantavista puutteista, tulee valvontaviranomaisen ilmoittaa hyvinvointialueelle, joille palveluntuottaja tuottaa palveluja. Hyvinvointialueen ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat hyvinvointialueelle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa. Reaktiivisista valvontatapahtumista hyvinvointialueen valvova viranomainen käynnistää tapahtuman selvittelyt ja palveluntuottajalta pyydetään tapahtuneesta selvitys ja tarvittaessa toteutetaan valvontakäynti.

7.5 Valvontasuunnitelma

Valvontasuunnitelma on omavalvontaohjelmaan liitettävä asiakirja, johon on kirjattu Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen valvonnan periaatteet, kuten valvonnan toteutustavat, valvontakäyntien tiheys ja valvonnan eri muodot. Valvontasuunnitelma ohjaa konkreettisella tasolla hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvollisuuden toteuttamista. Valvontasuunnitelma yhdenmukaistaa valvontakäytännöt sekä määrittelee valvonnan painopisteet vuosittain. Valvontasuunnitelma on osa hyvinvointialueen omavalvontaohjelmaa.

Valvontasuunnitelman laadinnasta ja toteutuksesta sekä raportoinnista vastaavat laatu- ja valvontajohtaja sekä valvontapäälliköt. Suunnitelma laaditaan kahden vuoden ajalle, ja sitä päivitetään tarvittaessa vuosittain. Valvontatietoja ja -havaintoja seurataan säännöllisesti ja ne raportoidaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. Hyvinvointialueella toteutetusta omavalvonnasta ja valvonnasta laaditaan vuosittain laadun ja omavalvonnan raportti.

8. Omavalvontaohjelman toteutumisen seuranta ja raportointi

Valvontalain (741/2023) 26 §:n mukaan omavalvontaohjelma ja omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot, ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava 4 kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot, ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. Julkaistavia omavalvonnan seurannan osa-alueita ovat muun muassa palveluiden saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus, laatu ja asiakaskokemus.

Omavalvonnan tiedot viedään osaksi toiminnan ja talouden seurantatietoja ja raportoidaan osavuosikatsauksissa. Valvontatietoja käytetään hyväksi myös toiminnan kehittämisessä. Palvelualueet ja toimintayksiköt käyvät säännöllisesti läpi henkilöstönsä kanssa omavalvonnassa ja laatutyössä havaittuja ja kirjattuja asioita. Näin valvontatoiminta ei jää erilliseksi, vaan tukee omalta osaltaan toiminnan kehittämistä.